

سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ: مطالعه تطبیقی ساختار و عملکرد در فرانسه و ایران

مهریار داشاب

دانشیار، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

mehryarbsdashab@gmail.com

سپهر صارمی (نویسنده مسئول)

دکتری حقوق بین‌الملل عمومی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

s.saremi1995@gmail.com

قابل انتشار در دوره ۲۶ شماره ۷۰ (تابستان ۱۴۰۶) نشریه پژوهش‌های حقوقی

چکیده

مبارزه با دوپینگ در ورزش نیازمند ساختاری نهادینه، مستقل و همسو با استانداردهای بین‌المللی بوده است و نهادهای ملی مبارزه با دوپینگ نقش کلیدی در اجرای مقررات آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ ایفا می‌کنند. این مقاله با رویکرد تطبیقی، به بررسی ساختار، وظایف، استقلال نهادی و کارآمدی دو نهاد ملی مبارزه با دوپینگ، یعنی آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ و سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران، پرداخته است. سؤال اصلی این پژوهش آن بوده که سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران در مقایسه با نهاد صالح مبارزه با دوپینگ در فرانسه، چه ضعف‌هایی داشته است؟ به‌طور خاص، تحقیق بر شفافیت، استقلال و منابع مالی این نهادها تمرکز داشته و چالش‌ها و نقاط قوت آن‌ها را تحلیل کرده است. یافته‌ها نشان داده است که آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ، با بهره‌گیری از استقلال نهادی، بودجه پایدار و ارتباطات بین‌المللی گسترده، به‌عنوان الگویی موفق در سطح جهانی شناخته شده است. در مقابل، سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران، با وجود فعالیت‌های مؤثر در حوزه‌های آموزش و نمونه‌گیری، به دلیل وابستگی ساختاری به دولت، محدودیت منابع و ضعف در شفافیت، با چالش‌هایی در اجرای مؤثر مقررات بین‌المللی مواجه بوده است. این مقاله بر ضرورت تقویت استقلال و منابع مالی نهادهای ملی مبارزه با دوپینگ تأکید کرده است.

واژگان کلیدی: دوپینگ - سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ - استقلال نهادی - ایران - فرانسه

مقدمه

دوپینگ پدیده‌ای مذموم است که همواره با ورزش حرفه‌ای همراه بوده است چرا که بدون تردید، اولین و آخرین هدف هر ورزشکار حرفه‌ای پیروزی است و به همین دلیل، بسیاری از ورزشکاران برای نیل به این هدف، مقررات ضد دوپینگ را نقض می‌کنند. استفاده از مواد و روش‌های افزایش‌دهنده عملکرد ورزشکاران از بدو شروع انسان به ورزش، موضوع بحث‌برانگیزی بوده است و قدمت آن همچون خود ورزش به دوران باستان بازمی‌گردد.^۱ بسیاری از ورزشکاران با استفاده از مواد و روش‌های ممنوعه^۲ درصدد ارتقای مصنوعی عملکرد خود برآمده‌اند. این پدیده از دو جنبه آسیب‌زا است؛ خست آنکه بهره‌گیری از چنین شیوه‌هایی، منجر به افزایش غیرطبیعی توانایی‌های جسمی ورزشکاران می‌شود که مغایر با اصول و ارزش‌های رقابت منصفانه و عدالت ورزشی است؛ دوم آنکه استفاده از بسیاری از این مواد و روش‌ها با خطرات جدی برای سلامت جسمانی و روانی ورزشکاران همراه است، که این امر با هدف بنیادین ورزش، یعنی ارتقای سلامت، در تعارض قرار دارد.

نظام مقابله با دوپینگ را می‌توان به دو بخش تقسیم نمود: **نظام عمومی**^۳ (دولتی) و **نظام خصوصی**.^۴ مراد از نظام عمومی مقابله با دوپینگ، چارچوبی است که توسط دولت‌ها ذیل حقوق بین‌الملل عمومی ایجاد شده است. دولت‌ها با انعقاد معاهدات بین‌المللی به صحنه بین‌المللی مبارزه با دوپینگ قدم نهاده‌اند و این معاهدات تعهداتی را بر دولت‌ها تحمیل نموده است.^۵ کنوانسیون ضد دوپینگ شورای اروپا مصوب نوامبر ۱۹۸۹ اولین سند چندجانبه بین‌المللی (منطقه‌ای) است که دولت‌ها به منظور مقابله با دوپینگ تدوین نموده‌اند. پس از این سند، اولین سند جهانی، کنوانسیون ضد دوپینگ یونسکو است که شاکله‌ی نظام بین‌المللی مقابله با دوپینگ عمومی را تشکیل می‌دهد.

---

^۱. داشاب، م. و صارمی، س. (۱۴۰۳). مسئولیت عینی ورزشکاران در قبال دوپینگ؛ با تأکید بر رویه دیوان داور و ورزش. مجله حقوقی بین‌المللی، ۴۱(۷۶)، ص ۵۶.

^۲. Prohibited substances and methods.

^۳. Public regime.

^۴. این تقسیم بندی توسط فراز شهلائی، صورت گرفته است. عنوان مقاله:

Shahlaei, Faraz, "State-sponsored Doping and International State Responsibility: Caveats of the International Anti-doping System", *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, volume 55, Issue 2, October 20, 2023, Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4608648>.

^۵. *ibid.*

نظام خصوصی مبارزه با دوپینگ به مجموعه‌ای از نهادها و سازمان‌های غیر دولتی اطلاق می‌شود که در سطح بین‌المللی و ملی، مسئولیت مبارزه با دوپینگ را به عهده دارند. این نظام از نظر ساختاری به‌طور عمده تحت نظارت آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ قرار دارد که به عنوان مرجع اصلی تعیین استانداردها و قوانین ضد دوپینگ شناخته می‌شود. در این نظام خصوصی، علاوه بر آژانس جهانی، فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی، کمیته‌های ملی المپیک و سازمان‌های ضد دوپینگ ملی و منطقه‌ای نیز نقش مهمی دارند و از طریق تصویب مقررات و نظارت بر اجرای آن‌ها در سطوح مختلف، تلاش می‌کنند تا دوپینگ را در ورزش‌ها کاهش دهند. نظام خصوصی مبارزه با دوپینگ به‌طور کلی به دنبال ایجاد یک چارچوب قانونی و اجرایی منسجم است که به کمک آن از تخلفات مربوط به دوپینگ جلوگیری کرده و اصول رقابت منصفانه را حفظ کند. ذینفعان نظام مقابله با دوپینگ خصوصی آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و در رأس آن و همچنین سازمان‌های ورزشی مثل فدراسیون‌های جهانی و کمیته‌های المپیک هستند. نظام مقابله با دوپینگ خصوصی از سلسله مراتب خاصی برخوردار است. به عنوان مثال، ذیل آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ، سازمان‌های مقابله با دوپینگ منطقه‌ای و ملی نیز ایجاد شده‌اند.

تمرکز اصلی این مقاله بر نهادهای ملی مبارزه با دوپینگ^۶ است؛ نهادهایی که ماهیتی ترکیبی^۷ دارند. به این معنا که اگرچه عنوان «ملی» دارند و در چارچوب نظام داخلی دولت‌ها فعالیت می‌کنند، اما از منظر ساختاری و عملکردی، تابع چارچوب‌ها و استانداردهای تعیین‌شده از سوی آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ هستند. به عبارت دیگر، این نهادها در تقاطع صلاحیت‌های داخلی و نظم بین‌المللی قرار دارند. این نوشتار با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی، ابتدا به بررسی نظام مقابله با دوپینگ می‌پردازد که همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، از دو بُعد عمومی و خصوصی تشکیل شده است. سپس چارچوب حقوقی حاکم بر سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ تحلیل می‌گردد. در ادامه، با ارزیابی ساختار نهادی این سازمان‌ها در جمهوری فرانسه و جمهوری اسلامی ایران، پیشنهادهایی در راستای اصلاح و بهبود نهاد ملی مبارزه با دوپینگ کشورمان ارائه می‌شود.

۱. نظام عمومی مقابله با دوپینگ

در ادبیات حقوق بین‌الملل، اسناد زیادی در خصوص دوپینگ وجود ندارد، اما دو سند مهم در این زمینه وجود دارد که پایه‌گذار تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در مبارزه با دوپینگ محسوب می‌شوند. نخستین سند، کنوانسیون سازمان

^۶ . National Anti-Doping Agency (NADO) = Organisations nationales antidopage (ONAD)

^۷ . Hybrid.

شورای اروپا با موضوع مبارزه با دوپینگ است که در سال ۱۹۸۹^۸ تصویب شد، و دومین سند، کنوانسیون ضد دوپینگ یونسکو است که در سال ۲۰۰۵^۹ تصویب گردید. در ادامه، این دو سند که مبنای تعهدات بین‌المللی در مقابله با دوپینگ قرار گرفته‌اند، بطور اجمالی مورد تحلیل و بررسی قرار خواهند گرفت. شایان ذکر است که سند شورای اروپا پیش از کنوانسیون یونسکو تصویب شده است و کنوانسیون یونسکو پس از تأسیس آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ به تصویب رسید. شایسته یادآوری است که از آنجایی که کنوانسیون یونسکو به‌عنوان یک سند جهانی در حوزه مقابله با دوپینگ شناخته می‌شود و هر دو کشور ایران و فرانسه آن را تصویب کرده‌اند،^{۱۰} تمرکز اصلی این نوشتار نیز بر تحلیل تعهدات ناشی از این کنوانسیون و نحوه اجرای آن توسط نهادهای ملی مبارزه با دوپینگ در این دو کشور خواهد بود. در سال ۲۰۰۵ در کنفرانس عمومی سازمان بین‌المللی یونسکو، کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با دوپینگ مورد تصویب دولت‌ها قرار گرفت و در ۱ فوریه ۲۰۰۷ لازم الاجرا شد. شایسته ذکر است که این کنوانسیون در سال ۱۳۸۸ توسط مجلس شورای اسلامی تصویب و توسط شورای نگهبان هم تایید گردید.^{۱۱}

در مقدمه این کنوانسیون تأکید شده است که هدف یونسکو، کمک به برقراری صلح و امنیت میان ملل از طریق فرهنگ، علوم و آموزش است. همچنین با توجه به اسناد بین‌المللی در خصوص حقوق بشر و با آگاهی از قطعنامه ۵/۵۸ مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۳، که ورزش را به‌عنوان وسیله‌ای برای ترویج آموزش، بهداشت، توسعه و به‌ویژه بند (۷) آن به رسمیت شناخته است، کنوانسیون ضد دوپینگ یونسکو تصویب گردید. در ادامه، این کنوانسیون با مطرح کردن دلایل متعدد، بر اهمیت مبارزه با دوپینگ تأکید می‌کند. پرواضح است که مهم‌ترین راه برای از بین بردن همیشگی دوپینگ، فرهنگ سازی و آموزش است و با آگاه کردن افراد و جوانان از مضرات دوپینگ، می‌توان تا حدودی این پدیده مخرب را ریشه کن نمود.

این کنوانسیون از لحاظ سرعت لازم الاجرا شدن از موفق‌ترین کنوانسیون‌های تاریخ یونسکو می‌باشد و شاید دلیل آن این است که کم‌تر کشوری در جهان با ورزش پاک، رقابت جوانمردانه و سلامت هر چه بیشتر ورزشکاران

^۸ . Council of Europe. (1989). Anti-Doping Convention (ETS No. 135). Council of Europe.

<https://www.coe.int/en/web/sport/anti-doping-convention>

^۹ . UNESCO. (2005). International Convention against Doping in Sport. UNESCO.

<https://en.unesco.org/themes/anti-doping>

^{۱۰} . UNESCO. (2005). International Convention against Doping in Sport. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/international-convention-against-doping-sport>

^{۱۱} . مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، قابل دسترس در سایت:

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/136158>. Last time visited May 4, 2025.

مخالف باشد. شایان ذکر است که تاکنون، ۱۹۲ دولت این کنوانسیون را به تصویب کرده اند.^{۱۲} هدف اصلی این کنوانسیون همان طور که در ماده نخست آن ذکر شده است؛ ترویج پیشگیری و مبارزه با دوپینگ در ورزش با چشم انداز نابودی کامل آن در چارچوب استراتژی و برنامه فعالیت های یونسکو در حوزه تربیت بدنی است.^{۱۳} از حیث ساختاری، کنوانسیون یونسکو از یک مقدمه و ۴۳ ماده تشکیل شده است. در مقدمه تصریح شده است که ورزش نقش مهمی در حفظ سلامت، فرهنگ سازی و ارتقای صلح و همبستگی بین المللی ایفا می کند. سپس در ادامه، به این نکته اشاره شده است که دوپینگ توسط ورزشکاران عواقبی برای سلامت، اصل رقابت عادلانه و آینده ورزش خواهد داشت. از سویی دیگر، این کنوانسیون دولت ها را ملزم به همکاری بین المللی بین کشورهای عضو و آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ می کند و همچنین، اعضاء این کنوانسیون باید اقدامات لازم را در سطوح ملی و بین المللی در جهت رعایت اصول آیین نامه جهانی اتخاذ نمایند. به طور کلی، باید گفت که دولت ها وفق این کنوانسیون متعهد شده اند که ذیل آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ با دوپینگ در ورزش از طریق حمایت های مالی و نظارتی مقابله نمایند.^{۱۴}

۱-۱. نظام خصوصی مقاله با دوپینگ

نظام خصوصی مقابله با دوپینگ، نظامی پیچیده، ترکیبی و البته سلسله مراتبی است. همانطور که گفته شد، در راس این نظام آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ قرار دارد که از طریق آیین نامه جهانی مبارزه با دوپینگ موفق شده است که مقررات ضد دوپینگ را تا حد زیادی منسجم نماید. آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ در نتیجه کنفرانس جهانی مبارزه با دوپینگ در ورزش که در سال ۱۹۹۹ برگزار شد، تأسیس گردید. هدف آن ایجاد استانداردهای یکپارچه برای آزمایش دوپینگ و اعمال محرومیت، و هماهنگی تلاش های سازمان های ورزشی، نهادهای ضد دوپینگ و دولت ها در مبارزه با دوپینگ است. ضمناً، آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ مسئول تهیه فهرست مواد و روش های ممنوعه و تدوین آیین نامه جهانی مبارزه با دوپینگ است که شامل مواد اصلی (درباره تخلفات و محرومیت ها) و مواد غیر اصلی (درباره استانداردهای ضد دوپینگ) می باشد.^{۱۵}

¹². www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/anti-doping/international-convention-against-doping-in-sport/background last time visited November 26, 2024.

¹³. International Convention against Doping in Sport, Nov. 19, 2005, 201 U.N.T.S. 2419.

¹⁴. Lewis, A., & Taylor, J. (Eds.). (2021). Sport: Law and practice (3rd ed., p. 680). Bloomsbury Professional.

¹⁵. David, P. (2008). A guide to the World Anti-Doping Code: The fight for the spirit of sport (p. 2). Cambridge University Press.

. مسلم است که نمی‌توان یک تعریف حقوقی جامع و مانع بدون در نظر گرفتن آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ از دوپینگ ارائه داد لذا، تعریف به مصداق از مواد و روش‌هایی که توسط متخصصان فهرست شده است؛ راهکار قابل قبول موجود می‌باشد (وکیل، ۱۳۹۴، ص. ۷۰)

ساختار آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ بر پایه همکاری میان جنبش المپیک و دولت‌ها طراحی شده و از ارکان اصلی آن می‌توان به هیئت بنیاد، کمیته اجرایی و کمیته‌های تخصصی اشاره کرد. هیئت بنیاد عالی‌ترین نهاد تصمیم‌گیری آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ است که از ۴۲ عضو با ترکیب برابر نمایندگان جنبش المپیک و دولت‌ها تشکیل شده و سیاست‌های کلان را تعیین می‌کند. در کنار آن، کمیته اجرایی با ۱۶ عضو منتخب از میان نمایندگان المپیک، دولت‌ها، ورزشکاران و اعضای مستقل، مسئول اجرای تصمیمات و اداره امور جاری آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ است^{۱۶}. علاوه بر این، آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ دارای کمیته‌های مشورتی و نظارتی متعددی همچون کمیته بررسی تطابق، شورای ورزشکاران، کمیته اخلاق و کمیته ریسک و حسابرسی است که هر کدام وظایف تخصصی خود را دارند و در جهت ارتقای شفافیت و پاسخگویی فعالیت می‌کنند. گروه‌های کاری تخصصی نیز در زمینه‌هایی مانند آموزش، تحقیقات و امور پزشکی به سازمان مشاوره می‌دهند. این ساختار چندلایه باعث شده آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ به عنوان یک نهاد بین‌المللی مستقل، با تکیه بر همکاری نهادهای ورزشی و دولتی، به طور مؤثر در مبارزه با دوپینگ در سطح جهانی نقش آفرینی کند.^{۱۷}

پرواضح است که آژانس به منظور نیل به اهداف خود می‌بایست با نهادهای متعددی نیز همکاری داشته باشد. در همین راستا، ماده (۴) اساسنامه آژانس، تصریح کرده است:

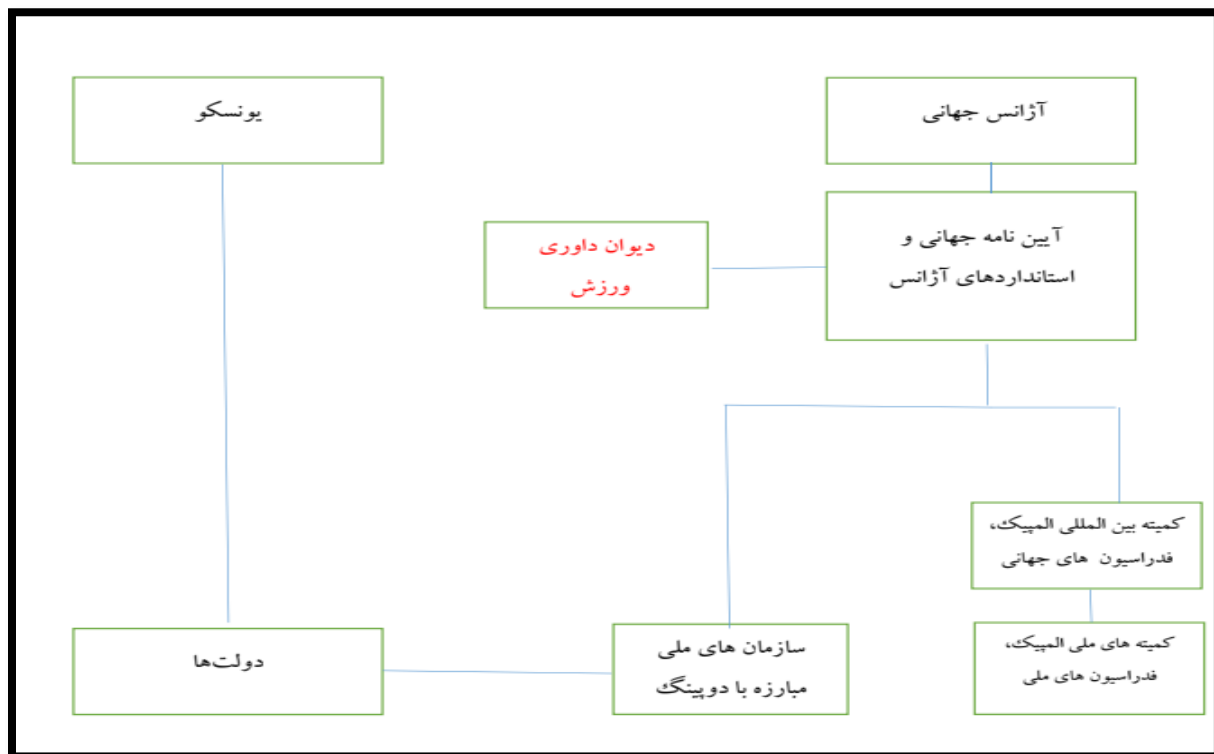
«برای ترویج و هماهنگی در سطح بین‌المللی در مبارزه با دوپینگ در ورزش به تمامی اشکال آن؛ به این منظور، بنیاد با سازمان‌های بین‌دولتی، دولت‌ها، مقامات عمومی و سایر نهادهای عمومی و خصوصی فعال در مبارزه با دوپینگ در ورزش همکاری خواهد کرد، از جمله: کمیته بین‌المللی المپیک، فدراسیون‌های بین‌المللی ورزشی، کمیته‌های ملی المپیک، سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ، سازمان‌های منطقه‌ای مبارزه با دوپینگ، کمیته بین‌المللی

¹⁶ . World Anti-Doping Agency. (n.d.). Governance. WADA. Retrieved May 4, 2025, from <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are/governance>.

¹⁷ . Ibid.

پارالمپی، کمیته‌های ملی پارالمپیک و ورزشکاران؛ این بنیاد تلاش خواهد کرد تا از تمامی نهادهای فوق‌تعهد اخلاقی و سیاسی جهت پیروی از توصیه‌های خود را جلب نماید».¹⁸

همانگونه که در این ماده تأکید شده است، آژانس جهانی ضد دوپینگ برای دستیابی به اهداف خود باید با سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ همکاری نزدیک داشته باشد. این سازمان‌ها به‌عنوان نهادهای اصلی اجرای مقررات ضد دوپینگ در سطح کشورها عمل می‌کنند. در ادامه، به بررسی دقیق‌تر نقش، ساختار و وظایف این نهادها پرداخته خواهد شد. جدول ذیل نیز ساختار مقابله با دوپینگ را شرح می‌دهد.

ساختار نظام مقابله با دوپینگ¹⁹

¹⁸ . World Anti-Doping Agency. (1999). *Constitutive instrument of foundation of the Agence Mondiale Antidopage (World Anti-Doping Agency), Article 4*. Foundation in Lausanne, Switzerland. <https://www.wada-ama.org>.

¹⁹ . Mottram, D. R., Mottram, D., Chester, N., & Chester, N. (Eds.). (2014). *Drugs in sport* (6th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315881935>

۱-۲. مقررات ناظر بر سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ

نهادهای ملی مبارزه با دوپینگ بیشتر توسط دولت‌ها تأمین مالی می‌شوند و مسئولیت‌های مختلفی در زمینه مقابله با دوپینگ بر عهده دارند. برای مردم و دولت‌ها، این نهادها نماد تضمین ورزش پاک هستند. در مقابل، فدراسیون‌های ورزشی ملی و بین‌المللی معمولاً با تردید نگاه می‌شوند و بسیاری آن‌ها را به جانبداری از ورزشکاران خود متهم می‌کنند.^{۲۰} آیین‌نامه جهانی ضد دوپینگ در بخش تعاریف سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ را به نحو ذیل تعریف نموده است:

«نهاد(های) تعیین‌شده توسط هر کشور که مسئولیت اصلی و صلاحیت تصویب و اجرای مقررات ضد دوپینگ، هدایت جمع‌آوری نمونه‌ها، مدیریت نتایج آزمایش‌ها و انجام مدیریت نتایج در سطح ملی را دارند. اگر این تعیین توسط مقام(های) صلاحیت‌دار عمومی انجام نشده باشد، نهاد مذکور کمیته ملی المپیک کشور یا نماینده آن خواهد بود»^{۲۱}

وفق این ماده سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ وظایف متعدد و مهمی در قبال نظام مقابله با دوپینگ دارند. اجرای مقررات ضد دوپینگ می‌تواند توسط خود آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و سایر سازمان‌هایی که قبلاً ذکر شده‌اند انجام شود، اما عمدتاً مسئولیت آن بر عهده سازمان‌های ملی ضد دوپینگ است، به‌ویژه برای ورزشکارانی که در سطح ملی رقابت می‌کنند. در مقابل، فدراسیون‌های بین‌المللی مسئول ورزشکارانی هستند که در سطح بین‌المللی رقابت دارند. سازمان‌های ملی ضد دوپینگ موظف‌اند مقررات ضد دوپینگ را در سطح ملی نظارت و اجرا کنند. وضعیت و اختیارات این سازمان‌ها در کشورهای مختلف متفاوت است: در برخی کشورها خصوصی، در برخی عمومی و در برخی دیگر به‌صورت ترکیبی فعالیت می‌کنند. منابع مالی آن‌ها نیز ممکن است دولتی، خصوصی یا ترکیبی باشد.^{۲۲}

²⁰ . Kamber, M. (2011). Development of the role of national anti-doping organisations in the fight against doping: From past to future. *Forensic Science International*, ۲۱۳(1-3), 3-9. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2011.07.026>

²¹ . World Anti-Doping Code (2021), Art. 4

²² . van der Sloot, B., Paun, M., & Leenes, R. (2020). Athletes' human rights and the fight against doping: A study of the European legal framework (p. 28). T.M.C. Asser Press. <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-351-1>

در برخی کشورها، تمرکز سازمان‌های ملی ضد دوپینگ بیشتر بر انجام آزمایش‌ها و کنترل‌ها است، در حالی که در برخی دیگر، آموزش و آگاه‌سازی در زمینه دوپینگ اهمیت بیشتری دارد. به‌طور کلی، وضعیت و اختیارات این سازمان‌ها بسیار متنوع است. یکی از نگرانی‌هایی که در خصوص برخی از سازمان‌های ملی ضد دوپینگ مستقل مطرح شده، عدم نمایندگی مستقیم آن‌ها در نهاد تصمیم‌گیری آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ است، که ممکن است منافع آن‌ها را در مبارزه با دوپینگ تحت‌الشعاع قرار دهد. همچنین برخی نهادهای تجاری نیز خدمات آزمایش دوپینگ ارائه می‌دهند و برگزارکنندگان رویدادهای ورزشی می‌توانند این خدمات را یا از یک سازمان ملی ضد دوپینگ یا از بخش خصوصی دریافت کنند. برخی از سازمان‌های ملی ضد دوپینگ نیز برای انجام آزمایش‌ها از پیمانکاران خصوصی بهره می‌برند.^{۲۳}

وفق ماده ۲۰,۵ آیین‌نامه جهانی ضد دوپینگ که ناظر بر نقش و مسئولیت‌های سازمان‌های ملی ضد دوپینگ می‌باشد، سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ موظف‌اند به‌طور مستقل و بدون دخالت نهادهای ورزشی یا دولتی در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های عملیاتی خود عمل کنند. آن‌ها باید مقررات و سیاست‌های ضد دوپینگ را مطابق با «آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ» و استانداردهای بین‌المللی تصویب و اجرا کنند. همچنین، این سازمان‌ها باید با سایر نهادهای ملی و بین‌المللی همکاری کرده، آزمایش‌های متقابل را تشویق و، به تحقیق در حوزه دوپینگ کمک کنند و در دوره محرومیت، از ارائه بودجه به متخلفان خودداری کنند.

ضمناً، آموزش ضد دوپینگ یکی از مسئولیت‌های کلیدی آن‌هاست و باید بر اساس استانداردهای آموزشی اجرا شود. آن‌ها همچنین موظف‌اند تحقیقات لازم در مورد افراد پشتیبان ورزشکاران متخلف را انجام دهند، از به‌کارگیری افرادی که سابقه محرومیت یا تخلف عمدی دارند اجتناب کنند و بر رعایت مقررات ضد دوپینگ از سوی کارکنان و اشخاص ثالث نظارت داشته باشند.^{۲۴}

آژانس در راستای شفافیت بیشتر در جهت اجرای ماده ۲۰,۵ آیین‌نامه جهانی ضد دوپینگ راهنمایی تحت عنوان «استقلال عملیاتی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ»^{۲۵} در ۲۰۲۰ منتشر نمود که به زعم نگارندگان اقدامی مثبت از سوی آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ محسوب می‌شود.

23 . ibid.

24 . World Anti-Doping Code (2021), Art. 20.5.

25 . WADA Guide Operational Independence of National Anti-Doping Organizations under the 2021 World Anti-Doping Code.

این راهنما دو هدف اصلی دارد: اول، توضیح اصول استقلال عملیاتی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ طبق آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ ۲۰۲۱ و نحوه نظارت آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ بر اجرای آن، و دوم، پیشنهاد بهترین شیوه‌ها برای سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ همراه با نمونه‌هایی از پیاده‌سازی آن‌ها.^{۲۶} این توضیحات به درخواست امضاکنندگان آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ بوده است تا اقدامات لازم برای تضمین استقلال سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ مشخص شود. این راهنمای آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ در واقع تفسیر ماده ۲۰،۵،۱ آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ است که بر اساس اصول حکمرانی مطلوب و تجارب عملی شکل گرفته است.^{۲۷} سند راهنمای استقلال عملیاتی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ از حیث شفافیت و توضیحات در رابطه با عملکرد سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ از اهمیت بالایی برخوردار است که در ادامه بیشتر به آن پرداخته می‌شود.

۱-۳. استقلال عملیاتی سازمان‌های ملی ضد دوپینگ

سازمان‌های ضد دوپینگ ملی در اجرای وظایف خود با چالش‌هایی در زمینه حکمرانی و استقلال روبه‌رو هستند. این سازمان‌ها باید از فشارهای خارجی، به‌ویژه از سوی دولت‌ها و نهادهای ورزشی ملی، محافظت شوند تا بتوانند تصمیمات بی‌طرفانه بگیرند و فعالیت‌های ضد دوپینگ را طبق آیین‌نامه جهانی ضد دوپینگ انجام دهند.

نفوذ خارجی ممکن است به اعتماد عمومی به سیستم ضد دوپینگ آسیب بزند و اعتبار آن را کاهش دهد. در عین حال، حفظ رابطه مؤثر بین سازمان‌های ضد دوپینگ ملی، دولت‌ها و نهادهای ورزشی برای همکاری بهتر در حفظ ورزش پاک، ضروری است.^{۲۸} سند راهنمای استقلال عملیاتی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ از دو بخش تشکیل شده است: بخش اول شامل مقررات الزامی است که باید مطابق با آیین‌نامه جهانی ضد دوپینگ باشد و توسط آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ نظارت می‌شود. بخش دوم شامل موارد توصیه‌شده است که بین سازمان‌های ضد دوپینگ ملی تشویق به پیروی از آن‌ها به عنوان بهترین شیوه‌ها می‌شوند، اما الزامی نیستند. مقررات الزامی را می‌توان به این موارد خلاصه نمود که برای تضمین استقلال عملیاتی و اثربخشی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ، وجود یک ساختار حکمرانی قوی ضروری است.

²⁶ . World Anti-Doping Agency. (2020, November 9). *Guide for the operational independence of National Anti-Doping Organizations (NADOs)* (p. 3). <https://www.wada-ama.org/en/resources/guide-operational-independence-national-anti-doping-organizations-nados>

²⁷ . Ibid.

²⁸ . Ibid.

این ساختار باید امکان تصمیم‌گیری مستقل در فعالیتهای اجرایی را فراهم کرده و در صورت حضور نمایندگان دولت یا نهادهای ورزشی در نقش نظارتی، تفکیک مشخصی میان فعالیتهای اجرایی و نظارتی ایجاد کند. همچنین باید جدایی عملکردی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ از نهادهای دولتی و ورزشی حفظ شود.

رعایت استانداردهای بالای حرفه‌ای و اخلاقی، از جمله سیاست‌های شفاف در مورد تعارض منافع، در تمامی سطوح اجرایی و نظارتی الزامی است. علاوه بر این، منابع مالی، انسانی و فنی کافی باید توسط دولت یا نهادهای ورزشی به‌طور شفاف و کافی تأمین شود تا اجرای برنامه‌های ضد دوپینگ مطابق با آیین‌نامه جهانی ضد دوپینگ امکان‌پذیر باشد.^{۲۹} بنابراین شفافیت و استقلال از الزامات اجباری در ساختار سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ محسوب می‌شوند. به‌طور کلی، این راهنما تضمین می‌کند که سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ بدون تأثیرات ناصواب فعالیت کنند و استقلال آن‌ها با اصل پاسخگویی در توازن باشد. آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ بر رعایت این الزامات نظارت دارد و سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ تشویق می‌شوند تا در حوزه‌های حکمرانی، تأمین مالی و شفافیت، بهترین رویه‌ها را به کار گیرند.

۱-۴. توصیه‌ها در رابطه با تأمین مالی و بودجه

در حوزه تأمین مالی و مدیریت بودجه، استقلال عملیاتی سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ مستلزم دریافت بودجه‌ای پایدار و مشخص، ترجیحاً از منابع دولتی است؛ با این حال، سایر منابع نظیر کمیته‌های ملی المپیک، فدراسیون‌ها، بخش خصوصی نیز قابل قبول‌اند، مشروط بر آن‌که تعارضی با مأموریت سازمان نداشته و مداخله‌ای در امور عملیاتی ایجاد نکنند. همچنین تأمین مالی باید شفاف، پاسخ‌گو و از پیش قابل برنامه‌ریزی بوده و در صورت درج در بودجه عمومی، بخش مربوط به سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ به‌صورت مستقل و صریح تخصیص یابد. در کنار آن، لازم است سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ اختیار کامل در مدیریت بودجه تخصیصی خود داشته باشند؛ از جمله در استخدام و مدیریت نیروی انسانی، تخصیص منابع بر اساس نیازهای عملیاتی، و جابه‌جایی بودجه بین فعالیتهای مختلف برنامه ضد دوپینگ. چنین استقلالی تضمین می‌کند که فعالیتهای این نهادها بدون وابستگی یا نفوذ نهادهای دولتی یا ورزشی انجام شود و استانداردهای آیین‌نامه جهانی مبارزه با دوپینگ رعایت گردد.^{۳۰}

29 . ibid.

30 . ibid.

حال با توجه به آشنایی با نظام مقابله با دوپینگ و چارچوب قانونی حاکم بر سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ در ادامه با سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ جمهوری فرانسه و جمهوری اسلامی ایران توضیحاتی ارائه می‌شود.

۲- آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ

در فرانسه، مبارزه با دوپینگ از دهه‌ها پیش به طور جدی آغاز شده است. در ابتدا استفاده از مواد دوپینگ جرم‌انگاری شد، اما به دلیل مشکلات در اثبات سوءاستفاده، این قانون در سال ۱۹۸۹ تغییر کرد و مجازات‌ها به مجازات‌های اداری تبدیل شدند. با این حال، توزیع و قاچاق مواد دوپینگ همچنان تحت پیگرد قضائی قرار دارد. در سال ۲۰۰۸، مجازات‌های کیفری برای ورزشکاران در زمینه نگهداری مواد دوپینگ دوباره اعمال شد، هرچند استفاده از آن هنوز از مجازات‌های کیفری معاف است. دادستان‌های متخصص در شهرهای پاریس و مارسلی با همکاری نزدیک با آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ پرداخته‌اند.^{۳۱} فرانسه از یک سازمان ملی ضد دوپینگ پیشرفته و مؤثر برخوردار است. آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ با در اختیار داشتن اختیارات گسترده تحقیقاتی و منابع انسانی و مالی کافی، سالانه بیش از ۱۰,۰۰۰ نمونه‌گیری انجام می‌دهد. فعالیت‌های این نهاد در حوزه پیشگیری و آموزش نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در فرانسه، وزارت ورزش نقش اصلی دولت را در مبارزه با دوپینگ ایفا می‌کند و با هماهنگ‌سازی سیاست‌های ملی، زمینه‌ساز رویکردی منسجم برای حفظ پاکی در ورزش است. با این حال، گزارش‌ها نشان می‌دهند که میزان مشارکت سایر نهادهای دولتی، از جمله وزارتخانه‌های بهداشت و آموزش، همچنان محدود است.^{۳۲}

آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ که در سال ۲۰۰۶ برای تعریف و اجرای اقدامات ضد دوپینگ در سطح ملی تأسیس شد، از ادغام شورای پیشگیری و مبارزه با دوپینگ^{۳۳} و آزمایشگاه ملی غربالگری دوپینگ^{۳۴} به وجود آمد.

این نهاد دارای وضعیت حقوقی «مرجع عمومی مستقل»^{۳۵} است و بودجه سالانه آن حدود ۱۱ میلیون یورو^{۳۶} می‌باشد.^{۳۷} مرجع عمومی مستقل نهادی عمومی با استقلال قانونی است که اختیارات تنظیم‌گری، نظارتی یا

³¹ . Agence française de lutte contre le dopage. (2024). Rapport d'activité 2023. https://www.afld.fr/wp-content/uploads/2024/06/AFLD_rapport_activite_2023_digital-1.pdf

³² . Council of Europe. (2024, June 26). Clean sport in France: The Council of Europe releases a monitoring report on France's anti-doping system ahead of the Games. <https://www.coe.int/en/web/sport/-/clean-sport-in-france-the-council-of-europe-releases-a-monitoring-report-on-france-s-anti-doping-system-ahead-of-the-games>.

³³ . Conseil de prévention et de lutte contre le dopage (CPLD)

³⁴ . Laboratoire national de dépistage du dopage (LNDD)

تصمیم‌گیری را بدون دخالت مستقیم دولت اعمال می‌کند و به این ترتیب بی‌طرفی را در حوزه فعالیت خود تضمین می‌نماید.^{۳۸}

از دیگر نهادهای که در جمهوری فرانسه از این وضعیت برخوردارند می‌توان به مرجع بازارهای مالی^{۳۹}، مرجع تنظیم مقررات حمل‌ونقل^{۴۰}، شورای عالی سمعی و بصری^{۴۱}، مرجع عالی سلامت^{۴۲}، مرجع عالی برای انتشار آثار و حمایت از حقوق در اینترنت^{۴۳}، و میانجی ملی انرژی^{۴۴} اشاره نمود که از جمله نهادهای عمومی مستقلی هستند که در حوزه‌های مختلف نظارتی، تنظیم‌گری و تصمیم‌گیری در فرانسه فعالیت می‌کنند.^{۴۵} در طول سال‌ها، منابع مالی آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ افزایش یافته است؛ این امر عمدتاً به دلیل حمایت مالی چندساله و تجدیدشده دولت و همچنین امکان تنوع‌بخشی به منابع درآمدی خود، به‌ویژه از طریق دریافت هزینه بابت خدمات ارائه‌شده، حاصل شده است. آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ به‌عنوان یک نهاد عمومی، تقریباً به‌طور کامل از محل بودجه عمومی تأمین مالی می‌شود. در سال ۲۰۲۲، این آژانس یارانه‌ای در حدود ۱۰ میلیون یورو از وزارت ورزش دریافت کرد.^{۴۶}

از نکات بسیار مهم در رابطه با آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ این است که این نهاد نه تنها یک نهاد مستقل است، بلکه دارای کمیسیونی مستقل به نام کمیسیون محرومیت^{۴۷} نیز می‌باشد. کمیسیون محرومیت آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ پس از آن که شورای قانون اساسی فرانسه در ۲ فوریه ۲۰۱۸ تصمیم گرفت که ادغام وظایف تحقیق و قضاوت در آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ غیرقانونی است، بر اساس فرمان شماره ۲۰۱۸-۶۰۳ در ۱۱

³⁵ . Autorité publique indépendante.

^{۳۶} . در یکی دیگر از صفحات وبگاه این نهاد ۱۳,۵ میلیون یورو ذکر شده است.

³⁷ . Agence française de lutte contre le dopage. (n.d.). L'ADN de l'AFLD. Retrieved May 9, 2025, from <https://www.aflid.fr/lagence/notre-organisation/ladn-de-lafld/>

³⁸ . République Française. (2017, janvier 20). Loi n° 2017-55 du 20 janvier 2017 portant statut général des autorités administratives indépendantes et des autorités publiques indépendantes. Journal officiel de la République française. <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000033934116>

³⁹ . Autorité des marchés financiers (AMF)

⁴⁰ . Autorité de régulation des transports (ART)

⁴¹ . Conseil supérieur de l'audiovisuel (CSA)

⁴² . Haute autorité de santé (HAS)

⁴³ . Haute autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur Internet (HADOPI)

⁴⁴ . Médiateur national de l'énergie

⁴⁵ . République Française. (n.d.). Autorités publiques indépendantes. Légifrance. Retrieved May 9, 2025, from <https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/menu/autour-de-la-loi/autorites/autorites-publiques-independantes>

⁴⁶ . Monitoring Group of the Anti-Doping Convention (T-DO). (2024, June 10). Evaluation report: Anti-Doping Convention (ETS No. 135) – Evaluation visit to France (27–30 March 2023). Council of Europe. https://www.coe.int/en/web/sport/monitoring_t-do

⁴⁷ . LA COMMISSION DES SANCTIONS

ژوئیه ۲۰۱۸ تأسیس شد و از ۱ سپتامبر ۲۰۱۸ فعالیت خود را آغاز کرد. این کمیسیون در نخستین جلسه خود در ۱۷ سپتامبر ۲۰۱۸ آیین نامه داخلی خود را تصویب کرد.

کمیسیون محرومیت به طور مستقل از هیئت مدیره آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ عمل می کند و مسئول تصمیم گیری در مورد تخلفات احتمالی مقررات ضد دوپینگ است. دبیرخانه کمیسیون متشکل از وکلای آژانس است که تحت نظارت رئیس کمیسیون فعالیت می کنند. فعالیت کمیسیون بر اساس مواد L. 232-5 تا L. 232-8 و R. 232-90 تا R. 232-98-1 قانون ورزشی فرانسه صورت می گیرد.^{۴۸} این کمیسیون از ۱۲ عضو تشکیل شده که شامل قضات دادگاه های اداری و قضائی، کارشناسان در زمینه های پزشکی، داروسازی، دامپزشکی و همچنین افراد شناخته شده در عرصه ورزش و حقوق ضد دوپینگ هستند. کمیسیون با رعایت اصل دادرسی عادلانه، به طور مستقل و بی طرفانه تصمیم گیری می کند.^{۴۹} وفق گزارش ارزیابی گروه نظارت بر کنوانسیون ضد دوپینگ شورای اروپا درباره فرانسه، که در تاریخ ۲۷ تا ۳۰ مارس ۲۰۲۳ انجام شده و در ژوئن ۲۰۲۴ منتشر شده است، چارچوب حقوقی فرانسه در امور انضباطی هم زمان از سلامت ورزش و حقوق ورزشکاران حمایت می کند و همچنین رسیدگی به پرونده ها سریع و مؤثر است.^{۵۰} در نهایت، در خصوص تأمین مالی این نهاد باید اشاره کرد که سازمان ملی مبارزه با دوپینگ فرانسه عمدتاً از طریق یارانه دولتی وزارت ورزش و بازی های المپیک و پارالمپیک تأمین مالی می شود که در سال ۲۰۲۵، مبلغ ۱۰,۹ میلیون یورو معادل ۹۲٪ بودجه این سازمان را تشکیل می دهد. بخش کوچکی از درآمد این سازمان، به مبلغ ۱ میلیون یورو، از طریق ارائه خدمات آزمایش دوپینگ برای فدراسیون های بین المللی و سازمان های خارجی تأمین می شود.^{۵۱} بنابراین این نهاد به رغم دریافت بودجه دولتی، از استقلال نهادی و مالی نسبتاً خوبی، برخوردار است.

⁴⁸ . République Française. (2025, May 8). Législateur français - Code du sport, partie législative, livre II, titre III, chapitre II, section 2. Légifrance. <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000038386313>

⁴⁹ . Agence Française de Lutte contre le Dopage. (n.d.). La commission des sanctions. Retrieved from <https://www.afld.fr/lagence/notre-organisation/la-commission-des-sanctions/>

⁵⁰ . Monitoring Group of the Anti-Doping Convention (T-DO). (2024, June 10). Evaluation report: Anti-Doping Convention (ETS No. 135) – Evaluation visit to France (27–30 March 2023). Council of Europe. https://www.coe.int/en/web/sport/monitoring_t-do

⁵¹ . Agence Française de Lutte contre le Dopage [AFLD]. (2024). *Délibération n° 2024-41 du 19 décembre 2024 portant adoption du budget primitif de l'Agence pour l'année 2025* [Deliberation No. 2024-41 of December 19, 2024, adopting the Agency's initial budget for 2025]. AFLD. <https://www.afld.fr>

۳- سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران

۳-۱. ساختار

در سال ۱۳۸۸، قانون الحاق دولت ایران به کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با دوپینگ یونسکو تصویب شد و در سال ۱۳۹۰ نیز قانون عضویت ایران در آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ به تصویب رسید. بر این اساس، ایران موظف به اجرای مقررات آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ شد و مقررات ملی خود را با این آژانس هماهنگ کرد.

بر اساس تصویب‌نامه هیئت وزیران جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۴۰۳ پیرامون عضویت دولت در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی، آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ در زمره نهادهای مندرج در جدول شماره (۲) این مصوبه قرار گرفته است. مطابق مفاد این جدول، پرداخت حق عضویت نهادهای مذکور بر عهده دستگاه اجرایی ذی‌ربط طرف عضویت در سازمان یا مجمع بین‌المللی خواهد بود. در این راستا، طبق اعلام ستاد ملی مبارزه با دوپینگ به کمیته عضویت امور توافقی‌های بین‌المللی معاونت حقوقی ریاست جمهوری، حق عضویت جمهوری اسلامی ایران نزد آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ برای سال ۲۰۲۴ تاکنون پرداخت نشده است. افزون بر این، حسب اعلام همان مرجع، از سال ۲۰۲۱ تاکنون هیچ‌گونه پرداختی بابت حق عضویت صورت نگرفته و مبلغ تعیین شده برای سال ۲۰۲۵ نیز معادل ۸۳۰۷۹۴ دلار اعلام شده است.^{۵۲}

سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران تحت عنوان «ستاد ملی مبارزه با دوپینگ ایران» در سطح ملی فعالیت می‌کند. مبارزه با دوپینگ در ایران از سال ۱۳۷۵ با نمونه‌گیری در مسابقات سوارکاری آغاز شد و در سال‌های بعد با مشارکت نهادهایی مانند سازمان تربیت بدنی، دانشگاه تهران و فدراسیون پزشکی ورزشی توسعه یافت. در سال ۱۳۸۰ آیین‌نامه ملی مبارزه با دوپینگ تدوین شد و همکاری با آزمایشگاه کلن آغاز گردید. ایران در سال ۱۳۸۱ یکی از اعضای مؤسس آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ شد و در سال‌های بعد آیین‌نامه جهانی را پذیرفت و نظامنامه ملی را تدوین کرد. پس از تصویب الحاق به کنوانسیون یونسکو و عضویت رسمی در آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ، اقدامات گسترده‌ای از جمله ترجمه آیین‌نامه‌های بین‌المللی، آموزش، نمونه‌گیری، ثبت اطلاعات در سامانه مدیریت و اداره امور ضد دوپینگ (آدامز)^{۵۳}، و پیگیری تخلفات انجام شد. از سال ۱۳۹۵ به بعد، با افزایش

^{۵۲}. اسناد مشاهده شده در امور توافقی‌های بین‌المللی، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، تاریخ (۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴).

همکاری‌های بین‌المللی، ثبت داده‌ها، انجام نمونه‌گیری‌ها، و مدیریت پاسپورت‌های بیولوژیک ورزشکاران، فعالیت‌های ستاد ملی مبارزه با دوپینگ ایران شکل منسجم‌تری یافت.^{۵۴}

۲-۳. عملکرد

طبق آخرین گزارش عملکرد ستاد ملی مبارزه با دوپینگ ایران که در وب‌سایت این ستاد موجود می‌باشد، اقدامات این سازمان در سال ۲۰۲۲ به شرح ذیل بوده است: گزارش عملکرد ستاد ملی مبارزه با دوپینگ در سال ۲۰۲۲ شامل اقدامات مختلف در حوزه‌های آموزش، نمونه‌گیری، گروه ثبت‌شده برای کنترل‌های دوپینگ^{۵۵}، مدیریت نتایج، سایر فعالیت‌ها، و اطلاع‌رسانی است. در حوزه آموزش، بسته‌های آموزشی به‌روز شدند و دوره‌های آموزشی برای ورزشکاران در رشته‌های مختلف برگزار شد. همچنین، سامانه آدامز برای مدیریت معافیت مصرف درمانی به‌روزرسانی و فرم‌ها و دستورالعمل‌های جدید تهیه شد. در حوزه نمونه‌گیری، ۱۰۱۰ نمونه از ورزشکاران جمع‌آوری شد که شامل ۳۲ مورد مثبت در میان آقایان و ۲ مورد در میان بانوان بود. در بخش مدیریت نتایج، پرونده‌های تخلف بررسی و ارسال احکام تخلف به آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و فدراسیون‌های جهانی انجام شد. علاوه بر این، ستاد فعالیت‌های دیگری همچون خرید کیت‌های نمونه‌گیری، تدوین آیین‌نامه انضباطی، و همکاری با فدراسیون‌ها برای بهبود مبارزه با دوپینگ را انجام داد. در نهایت، در بخش اطلاع‌رسانی، تلاش‌هایی برای به‌روزرسانی سایت و ایجاد ارتباطات با رسانه‌ها و سایر نهادها صورت گرفت.^{۵۶}

ستاد ملی مبارزه با دوپینگ ایران به عنوان نهاد اصلی در حوزه مقابله با دوپینگ تأسیس شده است و زیر نظر معاون قهرمانی وزارت ورزش و رئیس فدراسیون پزشکی ورزشی فعالیت می‌کند. وظایف ستاد شامل آموزش، نمونه‌گیری، مدیریت نتایج و اطلاع‌رسانی است. هزینه ستاد شامل ۵۰۰ هزار یورو برای هزینه‌های ارزی (حق عضویت آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و ملزومات نمونه‌گیری) و ۱۳۰ میلیارد ریال برای هزینه‌های ریالی (منابع

^{۵۴} ستاد ملی مبارزه با دوپینگ. تاریخچه مبارزه با دوپینگ در ایران. بازیابی شده در ۷ مه ۲۰۲۵، از

<https://iranado.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=503>

^{۵۵} . Registered Testing Pool

^{۵۶} سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران. (۲۰۲۲). گزارش عملکرد ستاد ملی مبارزه با دوپینگ سال ۲۰۲۲

<https://iranado.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=570> میلادی

انسانی، تجهیزات و برنامه‌های آموزشی) است که از محل عضویت خدمات درمانی فدراسیون پزشکی ورزشی تأمین می‌شود.^{۵۷}

با این حال، بنابر اظهارات یکی از مقامات ذی‌ربط، ستاد ملی مبارزه با دوپینگ، افزون بر منابع مالی مصوب، از حمایت‌های مالی وزارت ورزش و جوانان نیز بهره‌مند می‌شود. بودجه ستاد ملی مبارزه با دوپینگ از محل حق عضویت دریافتی توسط فدراسیون پزشکی ورزشی تأمین می‌شود. این امر نه تنها به وابستگی مالی این ستاد به فدراسیون پزشکی ورزشی منجر شده، بلکه اصل استقلال نهادی آن را نیز نقض می‌کند.

در واقع، بخشی از بودجه‌ای که باید صرف ارائه خدمات درمانی و اقدامات پیشگیرانه در حوزه آسیب‌های ورزشی گردد، به فعالیت‌های مرتبط با شناسایی و انجام آزمایش‌های دوپینگ اختصاص می‌یابد.^{۵۸} با وجود مشکلات مالی، کمبود نیروی تخصصی حقوقی و عدم وجود کمیته انضباطی در ستاد مبارزه با دوپینگ، تشکیل شورای عالی مبارزه با دوپینگ^{۵۹} با هدف تهیه و تنظیم برنامه‌های آگاه‌سازی و پیشگیری از دوپینگ ممکن است در مقایسه با چالش‌های موجود، ضروری به نظر نرسد، البته در صورت انتشار رسمی ماحصل جلسات و نتایج دقیق آن می‌توان بررسی دقیق‌تری از تاثیر این شورا داشت.

---

^{۵۷} مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۴). گزارش راهبردی وضعیت دوپینگ در ورزش ایران (شماره مسلسل: ۲۰۵۷۸). تهران: دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش.

^{۵۸} مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۴). گزارش راهبردی وضعیت دوپینگ در ورزش ایران (شماره مسلسل: ۲۰۵۷۸). تهران: دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش، صفحه ۷.

^{۵۹} مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۳). بازیابی شده از <https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1825353>

ویژگی	آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ	سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران
استقلال	نهاد مستقل و عمومی	وابسته به وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون پزشکی ورزشی
اعمال محرومیت	هیئت انضباطی مستقل و قوی در تصمیم گیری ها و اعمال محرومیت ها	همکاری با فدراسیون ها در اعمال محرومیت ها که ممکن است موجب تأخیر شود و نبود هیئت انضباطی تخصصی و مستقل از ستاد
منابع مالی	منابع مالی قابل توجه از دولت و بخش عمومی	منابع مالی محدود و وابسته به حمایت های دولتی و فدراسیون پزشکی ورزشی
همکاری بین المللی	همکاری گسترده با آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و سازمان های بین المللی	عضویت در آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ، اما نفوذ کمتری در سطح جهانی و همچنین عدم پرداخت حق عضویت به موقع
شهرت و اعتبار	شهرت بالا و تاثیر زیاد در سیستم جهانی ضد دوپینگ	نفوذ محدودتر در سطح بین المللی و برخی مشکلات در تطابق با استانداردهای جهانی و در معرض تعلیق قرار گرفتن
شفافیت	گزارش های سالانه و دسترسی عمومی به داده ها	محدودیت و کاستی در انتشار گزارش ها و اطلاعات

جدول مقایسه ای آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ و سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران

نتیجه گیری و پیشنهادات

طالعه تطبیقی ساختار و عملکرد سازمان‌های ملی مبارزه با دوپینگ در فرانسه و ایران نشان می‌دهد که این نهادها با وجود اشتراک در اهداف کلی، از نظر استقلال نهادی، شفافیت، منابع مالی و کارایی عملیاتی تفاوت‌های چشمگیری دارند. آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ و سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران هر دو نقش حیاتی در مبارزه با دوپینگ دارند، اما از نظر استقلال، منابع، و شفافیت تفاوت‌های قابل توجهی دارند که بر کارایی و اعتبار آن‌ها تأثیر می‌گذارد. آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ به عنوان یک نهاد مستقل و عمومی فعالیت می‌کند که از وزارتخانه‌ها و نهادهای دولتی جداست. این استقلال به آن اجازه می‌دهد تا در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای سیاست‌ها بدون هیچ‌گونه نفوذ سیاسی یا ورزشی عمل کند. از طرف دیگر، سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران در ایران تحت نظارت وزارت ورزش و جوانان و فدراسیون پزشکی ورزشی فعالیت می‌کند، که موجب وابستگی بیشتر این سازمان به دولت و نهادهای اجرایی می‌شود. این ساختار تحت نظارت دولت باعث می‌شود که سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران در اجرای سیاست‌ها و اعمال محرومیت کمتر از استقلال برخوردار باشد و در برخی موارد از سوی نهادهای دولتی و فدراسیون‌ها تحت فشار قرار گیرد. یکی از تفاوت‌های اصلی دیگر میان این دو نهاد، قدرت اعمال محرومیت آن‌ها است. آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ دارای یک هیئت انضباطی مستقل است که تمامی تصمیمات اعمال محرومیت را بدون هیچ‌گونه دخالت از طرف فدراسیون‌ها یا نهادهای دولتی اتخاذ می‌کند. این ساختار باعث می‌شود که آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ در اعمال اعمال محرومیت و برخورد با تخلفات دوپینگ بیشتر از استقلال برخوردار باشد.

از نظر منابع مالی، آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ منابع مالی قابل توجهی از دولت و بخش عمومی دریافت می‌کند که به این نهاد کمک می‌کند تا عملکرد خود را به طور مؤثر ادامه دهد. در مقابل، سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران با منابع مالی محدودتری مواجه است و وابستگی بیشتری به حمایت‌های دولتی و منابع خارجی دارد. این تفاوت‌ها می‌تواند در اثربخشی و پایداری بلندمدت هر دو سازمان تأثیرگذار باشد. در سطح بین‌المللی، آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ از شهرت و تأثیر زیادی در سیستم ضد دوپینگ جهانی برخوردار است و همکاری‌های گسترده‌ای با آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و سازمان‌های بین‌المللی مانند یونسکو و اتحادیه اروپا دارد. این همکاری‌ها به آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ اجازه می‌دهد تا در تحقیقات جهانی ضد دوپینگ و توسعه راهکارهای مقابله با دوپینگ به طور مؤثر مشارکت کند. در مقابل، سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران اگرچه عضوی از آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ است و همکاری‌هایی با سازمان‌های منطقه‌ای ضد دوپینگ دارد، اما نفوذ کمتری در سطح بین‌المللی دارد و برخی مشکلات در تطابق با استانداردهای جهانی ممکن است مانع از مشارکت

فعال تر آن در تصمیم گیری های بین المللی شود. شفافیت یکی دیگر از جنبه های مهم در ارزیابی کارایی این دو نهاد است. آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ به طور منظم گزارش های سالانه خود را منتشر می کند و داده های مربوط به آزمایش ها و تخلفات دوپینگ را در دسترس عموم قرار می دهد. این شفافیت به افزایش اعتماد عمومی و اعتبار این نهاد در داخل و خارج از فرانسه کمک می کند. اما سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران در انتشار گزارش های جامع و اطلاعات مربوط به آزمایش ها و نتایج آن ها محدودیت هایی دارد و اطلاعات و آمار نسبتاً کمی منتشر می شود. در مجموع، می توان گفت که آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ به عنوان یک مدل موفق از سازمان ملی مبارزه با دوپینگ، از استقلال عملیاتی، منابع مالی قوی، و همکاری های بین المللی برخوردار است که به آن این امکان را می دهد تا به طور مؤثر در مبارزه با دوپینگ عمل کند. در حالی که سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران با وجود تلاش های مؤثر در زمینه های آزمایش، آموزش و همکاری با آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ، به دلیل وابستگی های دولتی و منابع مالی محدود، قادر به انجام اقدامات مؤثر و مستقل به اندازه آژانس فرانسوی مبارزه با دوپینگ نیست و این موضوع می تواند بر کارایی و اعتبار آن تأثیر بگذارد.

National Anti-Doping Organizations: Comparative Analysis of Structure and Function in France and Iran

Combating doping in sports has required an institutionalized, independent structure aligned with international standards, and national anti-doping organizations have played a key role in implementing the provisions of the World Anti-Doping Code. This article, adopting a comparative approach, has examined the structure, functions, institutional independence, and effectiveness of two national anti-doping bodies: the French Anti-Doping Agency and the National Anti-Doping Organization of Iran. The main research question has been: What weaknesses has Iran's National Anti-Doping Organization had in comparison with the competent anti-doping body in France? Specifically, the study has focused on the transparency, independence, and financial resources of these institutions, analyzing their challenges and strengths. The findings have shown that the French Anti-Doping Agency, benefiting from institutional independence, stable funding, and extensive international connections, has been recognized as a successful global model. In contrast, despite its effective activities in education and sample collection, Iran's National Anti-Doping Organization has faced challenges in effectively implementing international regulations due to structural dependence on the government, limited resources, and lack of transparency. This article has emphasized the need to strengthen the independence and financial resources of national anti-doping bodies

Keywords:

Doping – National Anti-Doping Organizations – Institutional Independence – Study – Iran-France

۱- منابع فارسی

الف: کتب و گزارش‌ها

- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۴). گزارش راهبردی وضعیت دوپینگ در ورزش ایران (شماره مسلسل: ۲۰۵۷۸). تهران: دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش.
- سازمان ملی مبارزه با دوپینگ ایران. (۲۰۲۲). گزارش عملکرد ستاد ملی مبارزه با دوپینگ سال ۲۰۲۲ میلادی. بازیابی شده از <https://iranado.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=570>
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۳). قانون مبارزه با دوپینگ در ورزش. بازیابی شده در ۴ مه ۲۰۲۵، از <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/136158>
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۳). اخبار و تحلیل‌های مرتبط با دوپینگ. بازیابی شده از <https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1825353>
- امیر ساعد و کیل، حقوق بین‌الملل ورزش و فوتبال، تهران: مجد/
- معاونت حقوقی ریاست جمهوری. (۱۴۰۴). اسناد توافق‌های بین‌المللی در حوزه مبارزه با دوپینگ (مورخ ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۴).

ب- مقالات

- داشاب، م، و صارمی، س. (۱۴۰۳). مسئولیت عینی ورزشکاران در قبال دوپینگ؛ با تأکید بر رویه دیوان داوری ورزش. مجله حقوقی بین‌المللی، ۴۱(۷۶)، ۱۲۳-۱۵۰.
- داشاب، م، عابدینی، ع، و صارمی، س. (۱۴۰۴). تعهدات ارگامنس پارتس؛ مطالعه موردی کنوانسیون ضد دوپینگ یونسکو ۲۰۰۵. پژوهش‌های حقوقی. انتشار آنلاین.

۲- منابع انگلیسی

A- Books

- David, P. (2008). A guide to the World Anti-Doping Code: The fight for the spirit of sport (p. 2). Cambridge University Press.
- Lewis, A., & Taylor, J. (Eds.). (2021). Sport: Law and practice (3rd ed., p. 680). Bloomsbury Professional.
- Mottram, D. R., & Chester, N. (Eds.). (2014). Drugs in sport (6th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315881935>
- **B-Articles**
- Kamber, M. (2011). Development of the role of national anti-doping organisations in the fight against doping: From past to future. Forensic Science International, ۲۱۳(1-3), 3-9. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2011.07.026>

- Shahlaei, F. (2023). State-sponsored doping and international state responsibility: Caveats of the international anti-doping system. *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, ٥٥(2).
<https://ssrn.com/abstract=4608648>

استاد بين المللى و راهنماها C-

- UNESCO. (2005). International Convention against Doping in Sport.
<https://en.unesco.org/themes/anti-doping>
- World Anti-Doping Agency (WADA). (2020). Guide for the operational independence of National Anti-Doping Organizations (NADOs)
<https://www.wada-ama.org/en/resources/guide-operational-independence-national-anti-doping-organizations-nados>
- Monitoring Group of the Anti-Doping Convention (T-DO). (2024). *Evaluation report: Anti-Doping Convention (ETS No. 135) – Evaluation visit to France (27–30 March 2023)*. Council of Europe.
https://www.coe.int/en/web/sport/monitoring_t-do

3-منابع فرانسوى

- Agence Française de Lutte contre le Dopage (AFLD). (2024). Rapport d'activité 2023.
https://www.afld.fr/wp-content/uploads/2024/06/AFLD_rapport_activite_2023_digital-1.pdf
- République Française. (2017). *Loi n° 2017-55 du 20 janvier 2017 portant statut général des autorités administratives indépendantes*.
<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000033934116>